

Cadeiryddion yr Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

9 Mai 2022

Llythyr Cylch Gwaith Tymor y Llywodraeth ar gyfer yr Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

Mae ein Rhaglen Lywodraethu'n disgrifio blaenoriaethau'r Llywodraeth a'i hymrwymiaadau i bobl Cymru. Rwy'n grediniol bod gan ein Hawdurdodau Parciau Cenedlaethol ran allweddol i'm helpu i gyflawni dros bobl Cymru. Yn arbennig, dylech alinio'ch gwaith â'r prif Nodau Llesiant, gan gynnwys:

- **Adeiladu economi ar sail egwyddorion gwaith teg, cynaliadwyedd a diwydiannau a gwasanaethau'r dyfodol**
- **Adeiladu economi gryfach a gwyrddach wrth inni ddatgarboneiddio gymaint â phosibl**
- **Ymgorffori ein hymateb i'r argyfwng hinsawdd a natur ym mhopeth a wnawn**
- **Dathlu amrywiaeth a gweithredu i ddileu anghydraddoldeb o bob math**
- **Bwrw ymlaen tuag at filiwn o siaradwyr Cymraeg, a galluogi twristiaeth, chwaraeon a'r celfyddydau i ffynnu**
- **Gwneud ein dinasoedd, ein trefi a'n pentrefi yn lleoedd gwell fyth i fyw a gweithio ynddynt**

Yn arbennig, rwyf am weld y Parciau Cenedlaethol yn dod yn esiamplau i eraill o ran eu hymateb i'r argyfyngau hinsawdd a natur. Rydych mewn sefyllfa unigryw i drafod â'r cymunedau o fewn eich ffiniau i ddatblygu atebion ddaw â budd i bobl a'r amgylchedd.

Mae'r Parciau Cenedlaethol yn gartref i gymunedau amaethyddol sydd wedi gweithio yn y tirweddau hyn a'u saerño dros filoedd o flynyddoedd. Mae ffermio cynaliadwy'n rhan annatod o'n tirwedd a gall fod yn sail i amcanion llawer o'r polisiau a ddisgrifir yn y llythyr hwn. Hoffem eich gweld yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru wrth iddi ddatblygu trywydd ar gyfer ffermio cynaliadwy a chefnogi ffermwyr i weithredu mewn ffordd all wneud y Parciau Cenedlaethol yn fwy bioamrywiol, gyda gwaith coedwigo ac adfer cynefinoedd lle bo'u hangen, yn ogystal â chynhyrchu bwyd.

Fel rhan o'n hymateb ar gyfer taelo'r argyfwng natur, rwyf wedi ymrwymo i'r targed 30x30. Bydd dynodiadau ar raddfa'r tirlun, fel Parciau Cenedlaethol, yn bwysig i ni o ran taro'r targed hwn ond dydyn nhw ddim yn cael eu rheoli'n effeithiol ar hyn o bryd er lles bioamrywiaeth, hynny oherwydd y dynodiad gwreiddiol. Byddaf yn cynnal astudiaeth fanwl ddechrau 2022-23, yn canolbwyntio ar sut i daro'r targed 30x30. Hoffwn i'r APCau gymryd rhan yn y broses hon er mwyn i ni allu ystyried beth sydd angen ei wneud i ddwysáu'r

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

gweithredu dros fioamrywiaeth yn y dynodiadau hyn. Yn dilyn yr astudiaeth, bydd disgwyl wrth reswm i ni weithio gyda'n gilydd ar y camau y byddwn wedi cytuno arnyn nhw. Bydd y swyddi Bioamrywiaeth cydweithredol newydd rwyf wedi cytuno i'w cefnogi yn hwyluso hynny.

Mae twristiaeth yn faes arall rwy'n gweld y bydd gan Barciau Cenedlaethol ran bwysig ynddo. Ein huchelgais yw tyfu twristiaeth er lles Cymru. Mae pobl yn dewis ymweld â Chymru i fwynhau'n hamgylchedd naturiol arbennig yn ogystal â phrofi'n diwylliant, gan gynnwys y Gymraeg. Mae gan Awdurdodau'r Parciau rôl hollbwysig o ran ein helpu i reoli ymwelwyr, sicrhau bod cymunedau'n cael elwa ar dwristiaeth a lleihau'i heffeithiau negyddol ar bobl a'r amgylchedd.

Daeth yn amlwg bod gormod o bwysau ar y seilwaith lleol yn gallu amharu ar brofiad ymwelwyr a rhoi straen ar y berthynas â chymunedau lleol. Ymgwymerodd APCau â rôl arweiniol bwysig yn ystod y pandemig diweddar a byddwn yn disgwyl i hynny barhau wrth i ni ddod ohono. Hoffwn ddiolch i chi am eich gwaith pwysig wrth ymateb i bandemig Covid-19. Rwy'n ddiolchgar hefyd i'r APCau am y ffordd y gwnaethon nhw gydweithio â chyrrff eraill ac â thimau Llywodraeth Cymru yn ystod y pandemig. Mae hon yn agwedd y carwn ei gweld yn datblygu yn y dyfodol.

Yn ein Rhaglen Lywodraethu, rydyn ni'n ymrwymo i greu Parc Cenedlaethol newydd yn y gogledd-ddwyrain, a hoffwn i chi ein helpu gyda'r broses hon yn ôl yr angen.

Rwyf am weld ein perthynas yn parhau'n seiliedig ar ymddiriedaeth a pharch i'n gilydd, ac ar gyfathrebu gonest ac agored. Trwy bartneriaeth waith effeithiol, gall yr Awdurdod ffynnu a chynyddu'n heffaith er lles pobl a'r amgylchedd. Mae'ch statws fel Awdurdod ag iddo bwrpas arbennig yn rhoi cryn annibyniaeth weithredol i chi, a rhaid i chi wrth reswm gael eich arwain bob amser gan eich dibenion statudol. Rwy'n disgwyl i chi barhau i chwilio am ffyrdd i sicrhau'r safonau llywodraethu gorau posibl ac rydym yn awyddus i'ch helpu yn hynny o beth pan fydd hynny'n briodol. Yn arbennig, rwyf am eich gweld yn rhoi'r arferion gorau ar waith ynghyd ag unrhyw argymhellion ddaw o'r gwaith thematig sy'n cael ei wneud gan Archwilio Cymru. Rydyn ni am ichi wneud mwy i hyrwyddo amrywiaeth, a manteisio'n llawn ar yr arweinydd strategol Cynhwysiant, Amrywiaeth a Rhagoriaeth Lywodraethu.

Yn unol â'r Ddogfen Fframwaith, y seilir perthynas APCau â Llywodraeth Cymru arni, dylech nawr adolygu'ch cynlluniau busnes a dangos sut y byddwch yn cyflawni yn y meysydd a ddisgrifir yn y llythyr hwn a'i atodiadau. Bydd gofyn wrth reswm i ni fonitro'ch cynnydd o ran y blaenoriaethau hyn dros gyfnod y Llywodraeth hon, mewn ffordd a fydd yn addas i'ch cyd-destun lleol. Carwn i chi weithio gyda'm swyddogion i glustnodi nifer fach o ddangosyddion priodol ar gyfer monitro cynnydd yn effeithiol yn unol â'r blaenoriaethau hyn. Y data hyn, ynghyd ag adroddiad naratif byr, fydd man cychwyn ein trafodaethau rheolaidd dros dymor y Llywodraeth hon. Drwy hyn, byddwn yn gallu bodloni'n hunain, Archwilio Cymru a'r cyhoedd ein bod yn wir cyflawni, ac os down ar draws anawsterau, ein bod yn gweithio gyda'n gilydd i'w trechu.

Diben y llythyr Tymor Llywodraeth hwn yw rhoi fframwaith clir i chi weithio ynddo dros y blynyddoedd i ddod. Rwyf wedi rhestru yn Atodiad A y prif bethau y bydd disgwyl ichi eu cyflawni mewn perthynas â'r Rhaglen Lywodraethu. Mae'r cyd-destun strategol ar gyfer yr APCau yn un uchelgeisiol sy'n esblygu ac mae'r prif ystyriaethau wedi'u cofnodi yn Atodiad B.

Yn ogystal â'r llythyr Tymor Llywodraeth hwn sy'n disgrifio'n huchelgeisiau ar gyfer y blynyddoedd nesaf, byddaf yn anfon llythyr grant byrrach atoch i gadarnhau'n dyfarniad cyllidebol blynyddol.

Mae llawer eto i'w wneud, ond rwy'n argyhoeddedig y gall fy mhortffolio wneud gwahaniaeth positif a pharhaol i fywydau pobl Cymru. Rwy'n disgwyl ymlaen at wneud hynny gyda chi.

Yn gywir,

Julie James AS/MS
Gweinidog Newid Hinsawdd

(cc Prif Swyddogion Gweithredol)

ATODIAD A: Amcanion a Gweithredoedd â Blaenoriaeth ar gyfer tymor y Senedd

Rwyf wedi crynhoi fy mlaenoriaethau isod yn unol â phedair thema weithredu: **Yr Amgylchedd; Pobl a Lleoedd; Rhagoriaeth Llywodraethu a Chynllunio a Chydweithio.**

Yr Amgylchedd

Mae Adroddiad CNC yn 2022 ar Sefyllfa Adnoddau Natur (SoNARR) ynghyd â'i adroddiad llinell sylfaen ar Safleoedd Gwarchodedig yn 2020 yn creu darlun enbyd. Dros y 100 mlynedd diwethaf, mae bioamrywiaeth bron pob math o gynefin wedi dirywio, gyda'r dirywiad hwnnw'n prysuro o'r 1970au ymlaen. Ychydig iawn o gynefinoedd Cymru sydd mewn cyflwr da. Er gwaethaf yr amddiffyniad a ddaw o'u dynodi, ni chredir bod y safleoedd gwarchodedig yn y Parciau Cenedlaethol mewn cyflwr fawr gwell na'r rhai y tu allan iddyn nhw. Rhaid newid hynny. Fel Llywodraeth, yr ydym wedi ymrwymo i atal a gwyrddroi'r dirywiad yn natur Cymru, a chyfrannu'n gadarnhaol at yr agenda ryngwladol yn hyn o beth.

Ein huchelgais yw i'r sector cyhoeddus yng Nghymru gyda'i gilydd fod yn sero net erbyn 2030. Rydych eisoes wedi gwneud cynnydd da fel sefydliadau i leihau'ch allyriadau, a disgwyliaf i hyn barhau. Rhaid i chi ddal ati hefyd i edrych ar yr amgylchedd, y cymunedau a'r ymwelwyr sydd y tu hwnt i'ch sefydliadau. Rwy'n croesawu'r ymchwil sydd wedi'i chomisiynu i'r llinell sylfaen, i'ch tywys mewn ffordd fwy strategol yn eich rôl fel sbardunwyr newid. Bydd amrywiaeth o ymyriadau – dal carbon drwy adfer a chreu mawnogydd a choetiroedd, datgarboneiddio tai ac ynni adnewyddadwy. Dylai pawb chwarae ei ran.

Felly, hoffwn i chi:

- Gefnogi ymrwymiad Llywodraeth Cymru i greu economi ddi-garbon drwy weithio i fod yn garbon niwtral erbyn 2030 drwy'ch gwaith bob dydd ac amrywiaeth o ymyriadau datgarboneiddio
- Cefnogi'r symudiad oddi wrth geir preifat i drafnidiaeth fwy cynaliadwy ar gyfer y rhan fwyaf o deithiau staff, ymwelwyr a defnyddwyr y gwasanaeth er mwyn cyrraedd y targed o 45% o deithiau'n defnyddio dulliau cynaliadwy erbyn 2040
- Rhoi help rhagweithiol i ddal a storio carbon gan gynnwys drwy helpu i greu coetiroedd lle bo hynny'n briodol a chefnogi'n nod o gryfhau'r mesurau i ddiogelu coetiroedd hynafol, a chynyddu'r cysylltiad â rhaglen y Goedwig Genedlaethol
- Cymryd camau i wella cysylltedd, cyflwr, maint ac amrywiaeth ecosystemau, a chynnal a gwella rhwydweithiau ecolegol cydnerth, gan ymgorffori'r gwaith sydd ei angen i daro'r targedau cenedlaethol sy'n deillio o'r ymrwymiad 30x30
- Cefnogi'r Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawnogydd (NPAP) i adfer, gwella a chynnal rhwydweithiau ecolegol cydnerth, mynd i'r afael â'r newid yn yr hinsawdd a rheoli dŵr. Dylech weithio gyda CNC i daclo themâu'r NPAP, gan gynnwys y camau blaenoriaeth a'r themâu trawsbynciol.
- Cefnogi ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i sefydlu cynllun â thargedau i helpu i adfer cynefinoedd morwellt a morfeydd heli ar hyd ein harfordir, helpu i wireddu uchelgeisiau Fframwaith Rheoli'r Rhwydwaith o Ardaloedd Morol Gwarchodedig a chyfrannu at ddatblygu polisi ar garbon glas.
- Cronfa Gyfalaf Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy, a chynlluniau eraill Llywodraeth Cymru i gyflawni nodau natur a datgarboneiddio

- Cymryd rhan weithredol mewn Cynlluniau Ynni Lleol i helpu i drawsnewid y system ynni sydd ei hangen i gyrraedd Sero Net, gan sicrhau mwy o fanteision i'ch cymunedau
- Cymryd rhan gadarnhaol mewn mentrau i hyrwyddo ailddefnyddio a thrwsio, i gynyddu'r economi gylchol, a lleihau'r niwed a achosir i'r amgylchedd gan blastig untro drwy annog pobl i beidio â'i ddefnyddio lle gellir.

Pobl a Lleoedd

Dros y pandemig, roedd defnydd mawr ar fannau gwyrdd ac agored i bobl gael hoe ac i anadlu'n rhydd. Fodd bynnag, daeth yn amlwg bod y pwysau ar seilwaith lleol yn niweidio profiad ymwelwyr ac yn rhoi straen ar y berthynas â chymunedau lleol. Rwyf am ichi barhau i geisio annog pobl i'w mwynhau ond mewn ffordd sy'n sensitif o safbwynt amgylcheddol, economaidd a diwylliannol, ac i chwilio am atebion cynaliadwy lle ceir tensiynau a phroblemau. Rwy'n croesawu'r gwaith diweddar ar annog trafndiaeth gynaliadwy mwy strategol a hoffwn i chi barhau i weithio gydag Awdurdodau Lleol a Thrafnidiaeth Cymru er mwyn i hyn barhau i fod yn ffocws ar gyfer gweithredu.

Mae gan y Parciau Cenedlaethol rai o'r problemau tai mwyaf difrifol yng Nghymru. Mae pryderon ynghylch ail gartrefi, llety gwyliau dros dro a pharhaol, prisiau uwch a diffyg stoc fforddiadwy i gyd yn rhoi pwysau mawr ar eich cymunedau. Mae'n hanfodol bod ein Parciau yn gartref i gymunedau byw sy'n gweithio; credaf fod ymwelwyr hefyd am weld hyn. Rydym wedi ymrwmo i gymryd camau i reoli nifer yr ail gartrefi, dod â mwy o gartrefi i berchnogaeth gyffredin, a thrwyddedu llety gwyliau. Gall APCau ddylanwadu ar yr agenda hon drwy eu gwaith fel Awdurdodau Cynllunio Lleol a dylent weithio gyda'r Awdurdod Tai, cymunedau lleol a datblygwyr i sicrhau bod mwy o dai fforddiadwy ar gael.

Mae cynaliadwyedd hirdymor llawer o'n tirweddau mwyaf sensitif a'u cymunedau hefyd yn cydblethu â'r iaith Gymraeg a'r diwylliant Gymraeg; Hoffwn eich gweld yn parhau i wireddu'n hymrwymiad i sicrhau miliwn o siaradwyr Gymraeg erbyn 2050.

Felly, hoffwn i chi:

- Cyfrannu at gyd-lunio'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy ac at ei roi ar waith
- Cyfrannu, lle bo'n briodol, at ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i sefydlu Strategaeth Bwyd Cymunedol i annog cynhyrchu a chyflenwi bwyd lleol
- Gweithio gydag Awdurdodau Tai, Ymddiriedolaethau Tir Cymunedol a datblygwyr preifat, i ddatblygu atebion arloesol i broblemau tai difrifol, a chyfrannu at Gynllun Tai Cymunedau Cymraeg
- Gweithio gyda phartneriaid fel Awdurdodau Lleol a Thrafnidiaeth Cymru i gael hyd i ffyrdd i leihau pwysau ymwelwyr ar y seilwaith lleol, gan gynnwys systemau trafndiaeth mwy cynaliadwy, ac ymgyrchoedd cyfathrebu i sicrhau hamddena cyfrifol. Rhaid cofio yr un pryd am bwysigrwydd twristiaeth i'n heconomi, a'ch rôl allweddol o ran diwallu anghenion ymwelwyr. Dylech gael eich arwain gan argymhellion a chanfyddiadau'r gwaith diweddar gan Archwilio Cymru ar dwristiaeth gynaliadwy.
- Helpu i ddynodi dyfroedd ymdrochi ar y tir a defnyddio Systemau Draenio Cynaliadwy
- Bod yn rhan o'r gwaith o ddatblygu'r fframwaith Cymru gyfan arfaethedig ar gyfer presgripsiynu cymdeithasol

- Cydweithio â phartneriaid allweddol i gyflawni yn unol â *Blaenoriaethau ar gyfer Amgylchedd Hanesyddol Cymru* i ddiogelu a dehongli'r amgylchedd hanesyddol a threftadaeth ddiwylliannol.
- Datblygu polisiâu sy'n sicrhau bod y Gymraeg yn cael ffynnu, gan gyflawni *Cymraeg 2050: Ein cynllun ar gyfer 2021 i 2026*
- Cynyddu cyfleoedd i grwpiau agored i niwed, grwpiau difreintiedig a chymunedau heb gynrychiolaeth ddigonol i elwa ar y tirweddau rydych chi'n eu rheoli
- Cynyddu'r hyfforddiant sgiliau, prentisiaethau a chyfleoedd gwirfoddoli.

Rhagoriaeth mewn Llywodraethu a Chynllunio

Rwy'n gwerthfawrogi'n fawr cyfraniadau'r rheini gafodd eu penodi gan awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru i'r Awdurdodau Parciau Cenedlaethol. Pan fydd yn gweithio'n dda, mae persbectif lleol a chymunedol y rhai a benodir gan ALLau yn ategu'r safbwynt mwy cenedlaethol ac eang a geir gan y rhai a benodir gan Weinidogion.

Ceir strwythur cadarn eisoes ar gyfer craffu ar waith APCau drwy Archwilio Cymru, trefniadau archwilio mewnol a threfniadau monitro Llywodraeth Cymru. Ceir sawl maes lle gallwn wneud mwy gyda'n gilydd i helpu aelodau APCau, er mwyn iddynt allu cyfrannu mor effeithiol â phosibl. Bydd hynny'n cynnwys, ymhlith pethau eraill, gwella'r cymorth a ddarperir gan Lywodraeth Cymru i'r Aelodau rydym yn eu penodi i Awdurdodau Parciau Cenedlaethol.

A hwythau'n Awdurdodau Cynllunio, mae APCau yn endidau cynllunio unigryw sydd â chylch gwaith penodol i adlewyrchu nodweddion unigryw eu hardaloedd. Mae ganddynt rôl allweddol i ysgwyddo cyfrifoldebau statudol a hefyd, gyda'r Cyd-bwyllgorau Corfforaethol sydd newydd eu sefydlu, i gyfrannu at benderfyniadau strategol ar raddfa ranbarthol. Y ffordd orau i ranbarthau ymateb i'r heriau a'r cyfleoedd strategol y maent yn eu hwynebu a chreu fframwaith cryf ar gyfer Cynlluniau Datblygu Lleol yw trwy gyfrannu'n egniol at baratoi Cynlluniau Datblygu Strategol. Rhaid wrth gydweithio ffurfiol rhwng awdurdodau lleol a pharciau cenedlaethol yn hyn o beth. Dylai dyletswydd statudol APCau helpu i baratoi Cynlluniau Datblygu Strategol.

Felly, hoffwn i chi:

- Gymryd rhan weithredol mewn rhaglen wella a chefnogi gan CLILC o dan arweiniad y sector
- Cyfrannu at lunio pecyn hyfforddi newydd ar gyfer aelodau APCau a datblygu dull cydgyssylltiedig o hyfforddi APCau i rannu arfer gorau
- Hyrwyddo protocol newydd Awdurdodau Lleol ar gyfer penodi aelodau APCau, cyn, yn ystod ac ar ôl etholiadau lleol, gan bwysleisio profiad a diddordeb uwchlaw ystyriaethau gwleidyddol cyn belled ag y bo modd o fewn y ddeddfwriaeth bresennol
- Croesawu'n llawn system flynyddol gryfach ar gyfer adrodd ar berfformiad yr aelodau a benodir gan Lywodraeth Cymru, ac ymchwilio sut i'w hestyn i benodiadau'r Awdurdodau Lleol

- Ymdrechu i sicrhau rhagoriaeth mewn llywodraethu gan gynnwys rhannu arfer gorau rhwng APCau, gwneud y gorau o'r arweinydd Strategol Cynhwysiant, Amrywiaeth a Llywodraethu newydd (gweler isod)
- Cyfrannu at lunio polisi cynllunio lleol a rhanbarthol, gan gynnwys drwy strwythur y CJC a thrwy gydweithio ar lefel ranbarthol a chenedlaethol i roi polisiau Cymru'r Dyfodol ar waith (gan gyfeirio'n benodol at Bolisi 9 a'r gofyn i gynnal rhwydweithiau ecolegol cydnerth a seilwaith gwyrdd).

Cydweithio

Mae adolygiadau'r gorffennol wedi nodi'r angen am atebion sy'n cynnal ffocws lleol Awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol ond gellid gwneud yr atebion hynny'n fwy effeithiol trwy drefniadau cydweithio agosach. Rwy'n argyhoeddedig, er mwyn i'n tirweddau dynodedig adlewyrchu ein blaenoriaethau'n well, bod yn rhaid wrth fwy o gydweithio. Rwy'n awyddus i'r APCau ymateb gyda'i gilydd i'r her hon ac rwy'n falch o gael cynnig arian ychwanegol at y diben hwn.

Yn ein Rhaglen Lywodraethu, rydym wedi ymrwymo i sefydlu Parc Cenedlaethol newydd yn y gogledd-ddwyrain, a hoffwn ichi gefnogi'r broses yn ôl yr angen.

Felly, hoffwn i chi:

- Cefnogi Tirweddau Cymru (y Bartneriaeth Tirweddau Dynodedig Cenedlaethol) i ddatblygu ei huchelgais, sicrhau bod cydweithio'n digwydd ar bob lefel o fewn APCau ac AHNE a helpu i greu gweledigaeth strategol ar gyfer gweithredu ar gyfer 2022-24
- Rhoi cytundeb teiran trawsnewidiol rhwng yr APCau ar waith i gynnal tîm o Gydgyssylltwyr Tirweddau Strategol a ariennir gan Lywodraeth Cymru i weithio ar draws ein Parciau a'n AHNE, a sicrhau bod amcanion ac allbynnau'r swyddi hyn yn cael eu cynnwys o fewn trefniadau monitro ehangach yr APCau a Tirweddau Cymru:
  - Arweinydd Strategol Adfer Natur a Dal a Storio Carbon** i ymdrin â'r holl goetiroedd a chynefinoedd heb eu gwella a'u bioamrywiaeth, gan gynnwys rhywogaethau goresgynnol, a chyfleoedd i leihau allyriadau carbon.
  - Arweinydd Strategol Adfer Natur a Rheoli Maetholion** i ymdrin â rheoli pridd cynhyrchu, problemau i afonydd a'r môr oherwydd gwaith ar y tir, ewtroffigedd yn llynnoedd yr ucheldir, bioddiogelu dŵr rhag dŵr ffo amaethyddol, a chefnogi datblygiad Byrddau Rheoli Maetholion.

Bydd y ddwy swydd yn helpu i:

- ddatblygu cynllun strategol i ymateb i'r argyfyngau natur a hinsawdd;
  - helpu i ddatblygu ffyrdd i Dirweddau Dynodedig allu addasu i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy newydd;
  - nodi sut y gall Tirweddau Dynodedig ddatblygu partneriaethau newydd a chefnogi blaenoriaethau ehangach Llywodraeth Cymru, a nodi ffrydiau ariannu arloesol.
- iii. **Arweinydd Strategol Rhagoriaeth Cynhwysiant, Amrywiaeth a Llywodraethu** i weithio ar draws yr holl APCau, gyda'i swyddfa yn un ohonynt. Agwedd allweddol ar ei

waith fydd cymryd camau beiddgar i wella amrywiaeth a chydraddoldeb – ar Fyrddau, yn eich proffil staffio a'ch ymwelwyr a chefnogi APCau i fodloni'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol a chynyddu'u cyfraniad at daclo tlodi plant a gwledig.

- Rhannu profiad ac arfer gorau wrth i'r broses o greu Parc Cenedlaethol newydd fynd rhagddo.

ATODIAD B: Y Cyd-destun Strategol

Yn ogystal â chyflawni eich dibenion statudol, mae gan Awdurdodau Parciau Cenedlaethol gyfrifoldebau yn unol â deddfwriaeth sy'n benodol i Gymru. Rydym yn unigryw yn y DU o ran bod gennym ddeddfwriaeth sy'n rhoi datblygu cynaliadwy yn ganolog i bob penderfyniad; rwy'n rhoi pwys mawr ar ein fframwaith deddfwriaethol. Mae **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015** yn parhau i fod yn sbardun pwysig i'n blaenoriaethau llesiant a'r nodau a rennir gennym yng Nghymru. Mae'r amcanion llesiant a ddisgrifir yn y Rhaglen Lywodraethu yn bodoli i'n helpu i gyflawni'r nodau hyn yn ystod y tymor llywodraethu newydd hwn.

Cymru gydnherth

Cynulliad Cenedlaethol Cymru oedd y Senedd gyntaf yn y byd i ddatgan ei bod yn argyfwng hinsawdd. Ym mis Mawrth 2021 cymeradwyodd Senedd Cymru darged o sero net ar gyfer 2050. Sero net yw'r cydbwysedd rhwng allyriadau nwyon tŷ gwydr a faint o nwyon sy'n cael eu tynnu o'r atmosffer. Mae gennym hefyd dargedau interim ar gyfer 2030 a 2040, a chyfres o gyllidebau carbon 5 mlynedd: gweler [Targedau newid hinsawdd a chyllidebau carbon](#)

Mae cynnal a gwella rhwydweithiau ecolegol cydnherth yn cyfrannu at liniaru'r argyfwng hinsawdd a'r dirywiad mewn bioamrywiaeth, fel y nodir yn y Cynllun Gweithredu newydd ar Adfer Natur. Dylai Parciau Cenedlaethol hefyd weithio gyda CNC drwy Ddatganiadau Ardal i sicrhau bod eu cynlluniau a'u gwaith yn cyfrannu at gyflawni ein Polisi Adnoddau Naturiol.

Mae Llywodraeth Cymru wedi datgan ei hymrwymiad i sicrhau allyriadau sero-net erbyn 2050 ac wedi cyhoeddi [Gweithio gyda'n gilydd i gyrraedd sero net: cynllun Cymru gyfan](#) (2021-2025). Ein huchelgais yw y bydd y sector cyhoeddus yn garbon niwtral erbyn 2030, gan arwain y ffordd at Gymru Sero Net. I gefnogi'r gwaith, rydym wedi cyhoeddi [Canllaw i'r Sector Cyhoeddus ar gyfer Adrodd ar Garbon Sero Net](#) a bydd yn fframwaith clir i'r sector ynghylch sut i fynd yn sero net erbyn 2030.

Yn ogystal â lleihau allyriadau, mae angen i ni hefyd ddeall sut mae gwrthsefyll effeithiau'r newid yn yr hinsawdd er mwyn gallu parhau i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus. Mae'r Pwyllgor Newid Hinsawdd newydd gyhoeddi ei drydydd Aseiad Risg Newid Hinsawdd ar gyfer y DU, sy'n disgrifio risgiau a chyfleoedd i'r amgylchedd, cymunedau a busnesau sy'n deillio o hinsawdd sy'n newid. Rhaid i Sector Cyhoeddus Cymru ddangos ei fod wedi deall ac ystyried y risgiau a'r cyfleoedd wrth ddarparu ei wasanaethau.

Ym mis Mawrth 2021, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru [Mwy nag ailgylchu - strategaeth i wneud economi gylchol Cymru yn realiti](#), sy'n disgrifio'n nodau i fod yn ddiwastraff erbyn 2050 ac ar gyfer gwneud defnyddio adnoddau'n effeithlon yn rhan o ddiwylliant Cymru. Mae symud at economi gylchol yn hanfodol i ni allu cymryd camau allweddol er lles yr amgylchedd.

Mae bioamrywiaeth yn sail ac yn sbardun i effeithiolrwydd ecosystemau ac mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) yn cynnwys dyletswydd i gyfoethogi bioamrywiaeth a chryfhau

ecosystemau. Mae hyn yn bwysig ac mae gofyn i APCau ysgwyddo'r ddyletswydd. Mae **'30x30'** yn un o'r targedau a gynigir ar gyfer y **fframwaith bioamrywiaeth** ar ôl 2020. Mae'n derm llaw fer ar gyfer y targed i ddiogelu 30% o dir y byd a 30% o gefnfor y byd erbyn 2030. Mae pob gweinyddiaeth yn y DU wedi ymrwymo'n gyhoeddus i gefnogi'r targed 30x30.

Bydd **Coedwig Genedlaethol Cymru** yn cynnwys rhwydwaith ledled y wlad o goetiroedd a choedwigoedd sy'n hygyrch i'r cyhoedd o dan reolaeth o ansawdd uchel. Bydd yn golygu gwella safonau rheoli coetiroedd presennol a phlannu coed mewn ardaloedd nad oedd coed ynddynt o'r blaen, gan gyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o blannu 43,000 hectar o goed erbyn 2030 a 180,000 hectar erbyn 2050 i fynd i'r afael â'r newid yn yr hinsawdd. Bydd y prosiect hwn yn digwydd dros ddegawdau lawer a bydd yn waddol barhaol i genedlaethau'r dyfodol. Dylai APCau weithio'n rhagweithiol gyda rhanddeiliaid ar lefel genedlaethol a lleol i gefnogi'r Goedwig Genedlaethol a chwilio am gyfleoedd priodol ar gyfer plannu coetiroedd, gan ddefnyddio'r Map Cyfleoedd Coetir fel sail.

Bydd y **Cynllun Ffermio Cynaliadwy** newydd yn cynyddu pŵer amddiffynnol natur drwy ffermio a bydd yn allweddol i ddiogelu'r amgylchedd ar gyfer cenedlaethau heddiw ac yfory. Bydd cymorth i ffermydd yn y dyfodol yn gwobrwyo ffermwyr sy'n ymateb i heriau'r argyfwng hinsawdd ac yn gwyrddroi'r dirywiad yn ein bioamrywiaeth. Byddwn yn gweithio'n agos gyda chyrrff y Tirweddau Gwarchoddedig ar sut y gall y cynllun gefnogi ffermwyr i wella'r amgylchedd naturiol, y dreftadaeth ddiwylliannol a hawl y cyhoedd i fynd ar eu tir.

Cymru fwy cyfartal

Mae'r Rhaglen Lywodraethu yn dangos sut y bwriadwn ddileu anghydraddoldeb o bob math. Yn ystod tymor hwn y Llywodraeth byddwn yn cyhoeddi Cynllun Gweithredu ar Gydraddoldeb Hiliol (REAP) newydd i Gymru, a chynllun gweithredu ar gyfer hyrwyddo cydraddoldeb i bobl LGBTQ+ yng Nghymru. Dylid darllen y cynlluniau gweithredu hyn ochr yn ochr â'n Cynllun Cydraddoldeb Strategol, ein Cynllun Cydraddoldeb rhwng y Rhywiâu a'n Fframwaith Gweithredu ar Anabledd. Fe'u cynlluniwyd i sicrhau newid cyson yn y tymor byr, canolig a hir, a dylech ymateb mewn ffordd glir a rhagweithiol i'r nodau yn y cynlluniau hyn. Yr ydym wedi ymrwymo i gydweithio â grwpiau pobl agored i niwed Cymru, gan sicrhau bod Cymru'n genedl sy'n ystyriol o oedran, lle na ddylai tlodi, anfantais gymdeithasol, afiechyd nac anabledd rwystro pobl rhan cymryd rhan.

Daeth y Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol newydd i rym ar 31 Mawrth 2021 sy'n ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus, gan gynnwys APCau, ystyried sut y gall eu gweithredoedd strategol wella canlyniadau i'r rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol. O dan Ran 1 o [Fesur Plant a Theuluoedd \(Cymru\) 2010](#), mae'n rhaid ichi hefyd gyhoeddi amcanion tlodi plant.

Cymru iachach

Hoffwn weld pob corff yn ymgysylltu â rhanddeiliaid newydd ac amrywiol, gan weithio gyda chynulleidfaoedd a chymunedau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol, a mynd ati i gadarnhau'r cysylltiad rhwng eu gwaith ac iechyd a lles pobl Cymru.

Cymru lewyrchus

Mae tirweddau hardd Cymru yn cael sylw amlwg yn ein gwaith marchnata sy'n gyson â brand twristiaeth Cymru Wales ac mae Croeso Cymru, yn ei Strategaeth Dwristiaeth i Gymru 2020-25, yn cydnabod eu pwysigrwydd a'u breuder. Mae'r strategaeth honno'n hyrwyddo gwaith i wynebu'r heriau sy'n gysylltiedig â natur dymhorol y diwydiant, annog

mwy o wariant y pen gan dwristiaid a thaenu'r manteision yn well i ardaloedd sydd â chapasiti.

Mae ein Cynllun Gweithredu Economaidd yn seiliedig ar yr egwyddor o fuddsoddi cyhoeddus â phwrpas cymdeithasol. Yn ganolog i'r Cynllun mae'r Contract Economaidd sy'n golygu bod yn rhaid i'r rhai sy'n derbyn arian gan Lywodraeth Cymru ddangos twf cynhwysol, gwaith teg, hybu iechyd (gyda phwyslais arbennig ar iechyd meddwl), sgiliau a dysgu yn y gweithle, a lleihau ôl troed carbon. Mae ein hymrwymiad i waith teg a chynaliadwyedd a diwydiannau a gwasanaethau'r dyfodol yn cynnwys rhoi gwarant i bobl ifanc ac addewid i greu 125,000 o brentisiaethau pob oed. Dylech chwilio am gyfleoedd i gyfrannu at y Gwarant i Bobl Ifanc a'r targed uchelgeisiol hwn.

Cymru ag iddi ddiwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu

Mae'r [strategaeth Cymraeg 2050](#) yn parhau i fod yn ffocws i'n hymdrechion i gyflawni'r nod llesiant o iaith Gymraeg ffyniannus, ac o gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Rwy'n disgwyl i'r Gymraeg gael ei gwreiddio'n ddwfn ym mhopeth a wnewch, gan ddathlu dwyieithrwydd a galluogi pobl Cymru i ddefnyddio'r iaith fel rhan o'u bywydau bob dydd. Bydd canlyniadau Cyfrifiad 2021 yn hysbys yn ystod tymor y Llywodraeth, a byddwn yn diweddarau rhaglen waith Cymraeg 2050 ar gyfer y strategaeth, ond bydd y tair prif thema yn parhau – cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg, cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg, a chreu amodau ffafriol lle gall yr iaith ffynnu.

Yn ystod tymor hwn y Llywodraeth byddwn yn creu ac yn cyhoeddi **strategaeth ddiwylliannol** newydd i Gymru a fydd yn diffinio ein blaenoriaethau diwylliannol ar gyfer y blynyddoedd i ddod. Yr APCau yw ceidwaid yr amgylchedd hanesyddol a'r dreftadaeth adeiledig a diwylliannol yn y Parciau.